

# WINTERBLOEMEN

DOOR

B. P. VAN DER VOO.

---

Nu is het winter. Geen wandelen kan den vriend van het rijke plantenleven meer behagen. Tenminste wanneer hij niet den blik gewend heeft aan het beschouwend leeren kennen der mikroskopische gewassen: mossen en zwammen, wieren en korstmossen. Een gedeelte daarvan tiert welig in het koude jaargetijde; doch ik wilde spreken over iets anders. Ik wilde iets in het midden brengen over bloemen, die in beteekenisvolle verscheidenheid van kleuren en vormen onzen blik boeien — de bloemen van den winter.

Slechts enkelen verschaffen zij genot, de enkelen die leerden opmerken, die behagen scheppen in het plantenrijk.

Niet op de velden of in de tuinen treft men ze aan, maar in de woningen; ook doel ik niet op »ijsbloemen". Neen, ik wil de aandacht vestigen op gedroogde bloemen, die door den plantenminnaar bewaard worden als herinneringen aan zijn wandeltochtjes en als voorwerpen van studie. Zorgvuldig geperst en gedroogd tusschen grauw papier, nauwlettend vergeleken ter bepaling van den naam, liggen zij rustig eenvoudig gepakt in portefeuilles, volgens haar verwantschap gerangschikt. Etiketten geven naam, groeiplaats en datum van de inzameling van ieder exemplaar aan; en de zoo ingerichte kollektie heet een Herbarium.

Het is begrijpelijk, dat in den winter zulk een verzameling beschouwd en bestudeerd wordt. En dan vinden wij, bladerend in die gedroogde bloemen en bladeren, zeer veel, waardoor herinneringen bij ons levendig worden. En alles stemt ons aangenaam. Die dorre bladeren,

die veelal verkleurde bloemen, zij allen hebben hun eigenaardigheden, hun kleuren en geuren, vaak verschillend van die welke ze bij het leven bezaten. Een takje voert onze gedachten terug naar het majestueuse woud, waar de koningen van het bosch hun fiere kruinen omhoog heffen, en het nederig plantje — de Anemoon, een varen, een Geranium of het lelietje der dalen — verborgen prijkt met frisch-gekleurde bloemenpracht of fijn verdeeld loof. En hoe onaanzienlijk van uiterlijk sommige der tuin-onkruiden b.v. schijnen, hoezeer ze meestal in gedroogden staat nog onooglijker voorkomen hebben dan in verschen toestand, toch heeft dat alles voor ons eenzelfde innerlijke waarde, brengt het ons vreugdevolle dagen te binnen en voert het ons naar de genotvolle wandelingen van zooveel vervloden zomers terug.

Geuren van thijm en van munt stijgen op uit het Herbarium. Door-dringend zoete geuren, die ons op de vleugelen der verbeelding in de duinvallei verplaatsen, welker met thijm bekleede bodem dien geur ons eenmaal te gemoet voerde.

En zooals het gaat met de geuren, gaat het met de vormen en kleuren. Een stortvloed van alle nuancen van geel overstelpt ons bij de Ranonkels en Kruisbloemen. Bij al deze planten valt ons de regemaat in het oog; een enkele slechts is evenmin symmetrisch als regelmatig, maar vertoont nu eens 5 dan weer minder of geheel geen bloembladjes. Die enkele is een in bosschen thuisbehorende, maar door mij veel elders aangetroffen boterbloem. Een *Drosera* doet ons denken aan de insektenetende planten en herinnert ons tevens aan het kleine heidepoeltje, waar dit wonder der plantenwereld — zoo bescheiden en toch zoo merkwaardig — in menigte van exemplaren tiert. We denken veel over dieren en planten, leven, beweging en gevoel — bij het bezien van dit verschrompeld dotje bruine blaadjes.

Roode klaprozen mengen een mystieke tint in dien eenvoud. De oude naam Kollebloem voor de klaproos is het voornamelijk, waar-door een waas van tooverij gespreid ligt over deze schoone — doch moeilijk zonder breken te drogen — bloem. Hierop zien wij een gansche serie kruisbloemen, meest geel of wit en alle met »hauwvruchtjes», uiterlijk op peultjes gelijkend.

Merkwaardig verder zijn de planten met in één bundel (kaasjeskruid) of in meer bundels (*St.-Janskruid*) vergroeide meeldraden, en de Geranium-soorten, welker vruchtjes, vijf in getal, aan een »standaard» hangen blijven, in den vorm van vijf naar boven omgebogen candelabre-

armen. Het springzaad, ons kruidje-roer-mij-niet, toont een veerkrachtige eigenschap in zijn vruchten, die op een graad van prikkelbaarheid wijst.

Verder hebben wij in het Herbarium vlinderbloemen (boonen, klaver, enz.) in tal van kleuren en de eigenaardig wonderlijk gevormde muurpeper.

Dan weer volgen groote groepen: de Schermlanten en de samengestelden. Tot de eerste familie behooren veel giftplanten, tot de laatste al de verwanten van de paardebloem, distel, enz.

Vergeet-mij-niet-soorten, Leeuwenbekken, Lipbloemigen, Primula's, zijn een gansche reeks planten, die tot de meest gezochte siergewassen behooren of daarmee verwant zijn.

Dan volgt een menigte »onkruiden'', zooals het varkensgras, de giftige wolfsmelk in soorten, de brandnetels; en dan komen we bij de boomen, eik en beuk, wilg en populier. De wilg komt voor in menigvuldige verscheidenheden (»hybriden''), die evenveel overgangsvormen tusschen de verschillende soorten moeten zijn, en het zeer moeilijk maken een soort met zekerheid te noemen. De wilg geeft een goed denkbeeld van het »Ontstaan van soorten''. De plantkundigen zijn er reeds toe gekomen de tusschensoorten van deze boomen te beschrijven alsof het afzonderlijke soorten wilg waren, onmogelijk als het hun dikwijls is met zekerheid vast te stellen, welke twee soorten gepaard hebben. Daar de wilg op den eenen boom uitsluitend mannelijke en op den anderen niets dan vrouwelijke bloemen draagt, en dikwijls op een zelfde plaats slechts eenslachtige wilgen voorkomen, ziet men het merkwaardig overbrengen van het stuifmeel, als 't ware bij toeval, over groote uitgestrektheden.

Nu komen wij talrijke vormen van onaanzienlijk of geheel niet bloeiende waterplanten tegen. En dan volgen duikelaar, aronskelk en kalmus. Een bloemenschat volgt, een prachtige groep Orchideeën, lisch, Leucojum, sneeuwkllokje en op de lelie gelijkende planten. Daarbij dringen zich vragen aan ons op.

Om welke reden noemen we kleuren schoon? vragen we ons af, bij het aanschouwen van Orchideeën vooral — de Orchideeën der tropen, die gekweekt worden in de serres en waarvan de nederige plantjes in ons herbarium slechts flauw gelijkende afbeeldsels vormen.

Welke geheimzinnige macht beheerscht ons en dwingt ons om ons te verlustigen in de uitwerking van het licht op het één of ander voorwerp?

Zullen we dat ooit kunnen weten?

Nog is de kleurentheorie een aaneenschakeling van verborgenheden en onopgeloste vraagstukken; doch de feiten zijn ons bekend. Zoo weten we, bij voorbeeld, dat geel met violet, blauw met oranje, rood met groen, steeds een buitengewonen indruk op ons maken. Ten bewijze diene het driekleurig viooltje — het wilde »stiefmoedertje" uit de duinen even goed, zoo niet meer, dan de monsterachtige pensée's die men in de tuinen kweekt. Wie heeft ooit het bloempje aandachtig beschouwd, zonder dat hij door de harmonische vermenging der kleuren getroffen werd en tot bewondering dezer bescheiden schoonheid gedwongen?

En daarmee is tevens de reden verklaard, waarom Orchideeën vaak zulk een overweldigende pracht ten toon spreiden. Zij vereenigen immers veelal twee of meer zulke complementaire kleuren, terwijl verder de zedige verhoudingen tusschen stengel en bladeren, de lichtgroene kleur, regelmatige stand en fijne aderen der laatste, alle bestanddeelen samenbrengen tot het vormen van een volmaakte schoonheid, naar onze begrippen en uit ons standpunt gezien.

Dan sluit zich de rij der bloemdragende gewassen met de soortenrijke groepen der rietgrassen en grassen. Op hooge driekante stengels staan de rechte of sierlijk neergebogen gele, groene, bruine of geelgroen-bruine aartjes van de rietgrassen. Op diverse wijzen geplaatst, gegroepeerd en gevormd, bieden die aartjes een schat van afwisseling. De rietgrassen zijn talrijk in ons waterrijk land! Overal vindt men ze, en niet het minst op de heide en in de vennen. Spoedig heeft men een 25 soorten van deze schoone plantenfamilie bijeen. De eigenlijke grassen, dat weet ieder, prijken met alle kleuren en schakeeringen; wie zich aan haar studie wil en kan wijden zal zich niet beklagen over den daaraan ten koste gelegden tijd. Wie zich niet tot haar moeitevolle bestudeering gevoelt aangetrokken, doet wel ze toch te drogen en te bewaren; want schoon zijn grassen reeds zonder dat men namen en bijzonderheden kent.

\* \* \*

De bloemen die de botanicus in den winter voor zich heeft, bij het publiek in te leiden, was het doel van het bovenstaand schetsje. Ik spoor den lezer aan dat hij zich aanvankelijk een klein herbarium trachte te vormen. Weet hij nog geen namen, om 't even; uit eigen ervaring kan ik beweren dat uit aanschouwing meer leering is te trekken dan uit boekenstudie.

Voor me ligt een stapel van die gedroogde planten, een vrij getrouw afbeeldsel van de landstreek waarin dit herbarium werd verzameld (de omstreken van Rotterdam)<sup>1</sup>. En hoe gering in aantal zoowel als in vorm die 400 planten ook zijn mogen, vergeleken bij de enorme menigte planten en andere natuurvoortbrengselen, en bij de weergalooze pracht van zooveel onder al dat andere, toch kan gezegd worden dat ook een zoo geringe verzameling een trouwe kopie is van het groote boek der natuur, het boek der eeuwen. Ook uit zulk een herbarium stijgen melodieën op ter eere der Natuur. Ook onze inlandsche — nietige — plantenschat spreekt van de wetten, de regelmaat die in het Al heerschen. En steeds komt men op de wandeling verschijnselen tegen, zooals wij hier enkele aanstipten, die ons verrassen.

Ik hoop dat in een volgend jaar menig lezer — wellicht ook door deze regels aangespoord — zich verheugen moge in het bezit van de door mij bedoelde winterbloemen.

---

<sup>1</sup> Die landstreek heb ik besproken, uit een oogpunt van plantengroei en wandeling, in: *In het Polderland*. (Met 10 illustratiën, naar teekeningen van J. C. HERM. HEYENBROCK) bij W. VERSLUIS, Amsterdam, 1898. Behalve de plantenlijst, vindt men in dat boekje de opmerkingen en gedachten, waartoe de wandeling me aanleiding gaf.